

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoitteesta herää kysymys, yritetäänkö korkeakoulu yhteisöille laittaa vastuu yhteiskunnan uudistumisesta. Korkeakouluilla on tärkeä asema yhteiskunnallisessa keskustelussa esimerkiksi poliitikkojen tai yritysten suuntaan. Tätä tärkeää roolia ei voi kuitenkaan hoitaa ilman asianmukaisia resursseja.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tieteen vapauden lainsäädännöllinen asema ja sen tarkastelu on tärkeää, mutta rahoitus rajoittaa korkeakoulu yhteisöjen mahdollisuuksia tehdä yhteiskunnallisesti vaikuttavaa opetusta, tutkimusta ja TKI-toimintaa.

Visiossa ei voida mainita teknologiaa ja digitaalisuutta itseisarvona jokaisen tavoitekokonaisuuden yhteydessä, vaan näiden tulee olla perusteltuja osia tavoitteita tai toimenpiteitä. On kuitenkin hyvä, että tämän tavoitteen toimenpide-ehdotuksessa käsitellään digitaalisen toimintaympäristön riskejä ja niihin varautumista.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tärkeää on taata laadukas ja toimiva koulutusjärjestelmä koko koulutuspolun aikana. Jotta nuoret voivat aloittaa korkeakouluopinnot sujuvasti, tarvitaan sitä ennen toimiva ja tätä tavoitetta tukeva koulutusjärjestelmä perusopetuksessa ja toisella asteella. Korkeakoulut eivät ole irrallaan muusta koulutuspolitiikasta, vaikka tämä visio korkeakouluihin keskittyykin.

Tavoitteessa muotoiltu lupaus tulisi muotoilla seuraavasti: Yhteiskunta antaa jokaiselle mahdollisuuden maksuttomaan korkeakoulutukseen. Näin pidämme huolta myös ensimmäisen tavoitteen eli sivistyksen ja demokratian toteutumisesta.

Nuorten painottaminen korkeakoulutuksen visiossa on ymmärrettävä ja konkreettinen asia mitä edistää, mutta haluamme nostaa nuorten rinnalle myös muut aikuiset, jotka eivät ole vielä korkeakoulutettuja. Miten tämä ryhmä huomioidaan toimenpiteissä? Herää huoli siitä, että tulevaisuudessa korkeakoulutuksen kohderyhmänä ovat vain nuoret aikuiset eivätkä yhtäläisesti kaikki muut, jotka ovat olleet korkeakoulutuksen ulkopuolella tai ilman ensimmäistä korkeakoulututkintoa. Joillain aloilla myös työelämäkokemuksesta on hyötyä ennen korkeakoulututkinnon aloittamista tai ylempään korkeakoulututkintoon jatkamista. Myös tämä joukko pitää huomioida. Koko korkeakouluyhteisö myös hyötyy siitä, että opiskelijoiden joukko on heterogeeninen. Näitä asioita ei saa unohtaa, vaikka keskityttäisiin kasvattamaan nuorten aikuisten korkeakouluttautumista.

Tavoitteen viimeinen virke herättää huolta. Onko tulevaisuudessa korkeakoulutuksen tavoite aidosti työurien pidentäminen? Tämä kehitys tapahtuu väestörakenteen muutosten myötä, joten onko vision tavoitteena jouduttaa tätä vääjäämätöntä kehitystä yhä nopeammaksi. Tämä tavoite tuntuu myös irralliselta toisen tavoitteen kokonaisuudesta.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Nuorille varmistetaan sujuva pääsy korkeakoulutukseen

Näemme hyvänä väylä- ja polkuopintojen yhtenäistämisen ja kehittämisen. Nuorille on tärkeää antaa aikaa ja mahdollisuuksia selvittää, onko ala, josta he ovat kiinnostuneita heille sopiva.

Toisaalta tutkinto-oikeuden rajoittaminen yhteen kasvattaa painetta tehdä ns. oikea valinta todella nuorena.

Toimenpide-ehdotus opintopolkujen suoraviivaistamisesta toiselta asteelta korkeakouluun on tavoitteena eriarvoistava. Jos nuori ei pääsekään opiskelemaan hän voi jäädä väliinputoajaksi. Tällainen suora putki jättää hyvin vähän tilaa inhimillisille elämänpoluille. Myös oman alan löytäminen ei ole kaikille yhtä suoraviivaista. Välivuodet voivat tukea nuoren hyvinvointia ja auttaa sitoutumaan opintoihin myöhemmin tehokkaammin.

Toimenpide-ehdotus liittyen opiskelijavalinnan kehittämiseen on hyvä, mutta vaatii konkretiaa. Ei myöskään riitä, että opiskelijaksi pääsemistä tuetaan, vaan myös opetuksen toteutuminen laadukkaasti ja riittäväillä resursseilla tulee taata rahoitusmallia myöten. Opintojen aloituspaikkojen määrän lisääminen ei ole ratkaisu yksinään, rakenteelliset ongelmat eivät ratkea sisäänpääsyä lisäämällä.

Toimenpide-ehdotus: Korkeakoulut hyödyntävät hallinnossaan ja lakisääteisessä toiminnassaan tekoälyä rohkeasti ja vastuullisesti yhteisiin periaatteisiin nojaten on irrallinen tässä kohtaa kokonaisuutta. Suhtaudumme kriittisesti hallinnon ja lakisääteisten tehtävien siirtämistä tekoälylle. Jatkossakin esimerkiksi arvioinnin tulee olla ihmisen tekemää.

Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin

Toisen alaotsikon toimenpide-ehdotukset ovat ymmärrettäviä, mutta vaativat vielä selkeyttämistä, esimerkiksi mitä tarkoitetaan jatkuvalla oppimisella, pienillä kokonaisuuksilla ja työ- ja elinkeinoelämällä. Selkeytystä kaippa myös näiden toimien kohderyhmä, onko kyseessä ainoastaan työelämässä olevat korkeakoulutetut vai myös esimerkiksi työttömät. Maininta tekoälystä ja sen käyttöön kouluttamisesta sopisi myös tähän kappaleeseen paremmin.

Opintoihin kiinnittyminen ja koulutuksen laatu vahvistuvat

Pedagogisten taitojen parantaminen on tärkeä tavoite, johon tulee varata riittävästi resursseja. Samoin opetus- ja tutkimushenkilöstön työn arvostusta edistetään riittäväillä resursseilla.

Mahdollisuudet kouluttautua paranevat joustavalla tutkintorakenteella

Joustavat tutkintorakenteet ovat hyvä asia opiskelijan näkökulmasta, mikä tulee toteutua käytännössä ei vain teorian tasolla. Alakohtaisten tutkintonimikkeiden tarkentaminen on hyvä asia. Licensiaatin tutkintonimikkeestä voidaan myös hyvin luopua, sillä siitä ei ole käytännössä suuria hyötyjä. Lyhyttutkintoja koskeva toimenpide-ehdotus vaatii selvennystä, onko tavoitteena tehdä pelkkää selvitystyötä vai jopa lainsäädännöllisiä muutoksia. YAMK-tutkintojen työelämäkokemusvaatimusten poistaminen herättää kysymyksen, ollaanko visiotyöllä valmistelemassa ammattikorkeakouluihin maisterin tutkintoja.

Tärkeää on pohtia näiden ehdotettujen muutosten tuomaa lisätyötä hallinnon puolelle, lisääntykö byrokratia, kuka tämän työn tekee ja onko siihen varattu resursseja.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen tutkimuksen ja TKI-toiminnan laatu ja vaikuttavuus vahvistuvat

Toinen toimenpidesuositus liittyen korkeakoulujen erikoistumiseen on visiota selkeästi läpileikkaava teema. Konsernikorkeakoulujen lisääntyessä ja korkeakoulujen muuttuessa yhä enemmän monialakorkeakouluiksi, huomataan kuitenkin ristiriita profiloitumisen ja laajan koulutustarjonnan välillä. Kysymykseksi nousee, miten vision mukaisesti tuetaan resurssein tätä korkeakoulujen erikoistumista samalla kun korkeakoulut tiivistävät yhteistyötä konsernien muodossa.

Korkeakoulut ovat vastuullisen kansainvälistymisen edelläkävijöitä

Jokaiseen koulutusohjelmaan pakollisena tuleva liikkuvuus- tai kansainvälistymisosio on tavoitteena kunnianhimoinen. Tärkeää olisi selkeyttää, miten tämä toteutuu käytännössä. Kysymyksiä herää paljon, esimerkiksi, tulisiko liikkuvuus- tai kansainvälistymisosio osaksi tutkintorakennetta niin, että ilman tällaista osiota ei olisi mahdollista valmistua korkeakoulusta, löytyykö vaihtoonlähtijöiden tueksi tarpeeksi resursseja ja lisätäänkö kotikansainvälistymisen mahdollisuuksia, jotta kaikki halukkaat voivat toteuttaa kansainvälistymisiosion. Opiskelijoiden toimeentulon niukkuuden sekä heikon työllisyystilanteen näkökulmasta on myös epärealistista ajatella vaihto-opiskelijaksi lähtijöiden määrän kasvavan, vaikka liikkuvuus- tai kansainvälistymisosio tulisi pakolliseksi suorittaa osana opintoja. Näemme, että tärkeää on tukea opiskelijoita kansainvälistymiseen ja resurssein mahdollistaa se mahdollisimman monelle.

Kansainvälistymisessä veto- ja pitovoiman kohdalla kyse ei ole suurelta osin korkeakouluista vaan haasteet löytyvät muualta. Yhteiskunnan tulee kokonaisvaltaisesti tukea Suomeen tulemistä ja jäämistä, jotta tänne halutaan tulla opiskelemaan, tutkimaan ja luomaan uraa.

Vahvat työelämäyhteydet kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa on hyvä toimenpidesuositus, joka voi johtaa parempaan työllistymiseen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

Koulutuksen haku- ja valintamenettelyiden yhdenmukaistaminen on hyvä asia koko koulutuksen kentällä ei vain kansainvälisyyden näkökulmasta. Neljäs toimenpidesuositus antaa väärää kuvaa tämänhetkisestä tilanteesta. Opiskelijoiden sujuva ja hallittu maahantulo ei ole takannut koulutuksen haku- ja valintamenettelyitten takia vaan oleskelulupien saamisen viivästymisen vuoksi. Opiskelijavalinnat tehdään hyvissä ajoin, mutta opiskelijan oleskelulupa voi jäädä jumiin byrokratian pyörteisiin. Näemme, että tämä toimenpidesuositus liittyy suoraan maahanmuuttopolitiikkaan, jossa myös tarvitaan kehitystä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Tavoite korkeakoulujen erikoistumisesta on periaatteessa hyvä, ja on tärkeää, että jokaisella korkeakoululla on tunnistetut vahvuutensa ja erikoistumisalansa. Toisaalta opiskelijoiden näkökulmasta korkeakouluun hakeutumiseen vaikuttavat myös monet muut asiat korkeakoulun profiloitumisen ohella. Esimerkiksi kaupunki, jossa koulutus toteutetaan, sen tarjoamat mahdollisuudet ja sijainti voivat vaikuttaa päätökseen hakeutua tiettyyn korkeakouluun.

Työnjako ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä on tälläkin hetkellä eri asioihin painottuva, jo lainsäädännöstä lähtien. Tämän vuoksi kohta: Ammattikorkeakoulujen merkitys T&K-toiminnassa kasvaa ja yliopistojen paino tutkimukseen perustuvan uuden tiedon tuottajana vahvistuu, vaatii vielä tarkastelua. Mitä tämä tavoite tarkoittaa suhteessa nykytilanteeseen? Toimenpidesuosituksia ei myöskään kohtaa tämän tavoitteen kanssa.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulukeksintöjä ja tutkimustulosten kaupallistamista koskevissa toimenpidesuosituksissa mainitaan tutkimustulosten kaupallistamisen kehittäminen. Tämä näkökulma huolettuu, sillä markkinatalouden tullessa osaksi tutkimuksen tekemisen kenttää, tärkeä perustutkimus voi jäädä taka-alalle. Emme halua, että tuottavuudesta tulee ainut tavoite, jonka perusteella tutkimusta tehdään tai tuetaan.

Toiseksi viimeinen toimenpidesuositus liittyen digitaaliseen infrastruktuuriin jne. tuntuu irralliselta tämän tavoitteen toimenpidesuosituksena.

Viimeinen toimenpidesuositus korkeakoulujen digitaalisten palveluiden kokonaiskuvan selvittämisestä on hyvä, mutta tähän tulee turvata riittävästi aikaa ja resursseja.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Toimenpidesuositusten ensimmäinen kohta Uudistetaan korkeakoulujen valtionrahoitusta vision tavoitteiden pohjalta. Yliopistojen ja - ammattikorkeakoulujen tulevassa valtionrahoituksessa

painottuvat korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kokonaisvaltainen laatu ja vaikuttavuus, koulutustason nosto ja T&K intensiteetin lisääminen sekä korkeakoulujen uudistumisen ja erikoistumisen tukeminen on hyvin laaja ja siihen tiivistyy koko visio. Huolemme on kuitenkin epäselvyys siitä, miten tämä toimenpide toteutuu käytännössä.

Nostamme myös esille tavoitteen otsikon, jossa nimetään rahoituksen monipuolistuminen tavoitteeksi. Kaipaamme toimenpidesuositukseen konkretiaa siihen, miten tämä monipuolistuminen käytännössä tapahtuisi. Korostamme myös, että OKM ei voi yksin kannustaa yrityksiä tekemään investointeja korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, vaan tarvitaan myös muita kannustimia esimerkiksi verojen muodossa.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Vision tavoitteissa ja toimenpidesuosituksissa tulee huomioida kansainvälisyys ja kansainväliset opiskelijat paremmin. Kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen opiskelu tulee lisätä visioon toimenpiteenä. Jokaisen korkeakoulun tulee mahdollistaa 15 opintopisteen suomen kielen opinnot, jotta kansainväliset opiskelijat voivat saada pysyvän oleskeluluvan. Tämä tulee tuoda osaksi kv-ohjelmien tutkintorakennetta ja huomioida myös resurssein.

Kansainvälisyyden veto- ja pitovoimaa tulee tarkastella kokonaisuutena, ei vain koulutuksen näkökulmasta. Näemme, että tavoitteet ovat hyviä, mutta keinot eivät ole riittäviä ja ne kohdentuvat myös väärään paikkaan. Muualta saapuville tulee luoda aitoja mahdollisuuksia kiinnittyä Suomeen, ja tässä korkeakoulut ovat vain yksi osa kokonaisuutta.

Korkeakoulujen yhteistyö työelämän kanssa on hyvä tavoite, mutta visiossa ei ole mietitty tarpeeksi tämän kehityksen työläyttä. Kuten monissa muissakin kohdissa, kaipaamme tähän konkretiaa, miten työelämäyhteydet tullaan käytännössä toteuttamaan. Visiossa tulee selkeyttää tarkoittaako tämä esimerkiksi lisättyjä resursseja uuden henkilöstön palkkaamiseksi työelämäyhteistyötä tekemään.

Visiossa tulee myös määritellä selkeästi toisen tavoitteen yhteydessä mitä tarkoitetaan nuorilla. Nuoret tulee määritellä vähintään 29-vuotiaaksi asti, tämä tukee monipuolisia elämänpolkuja, joissa myös toisen asteen jälkeen väli vuosien tai työ vuosien jälkeen opiskelemaan hakeutuvia tuetaan ja priorisoidaan.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Tilannekuvassa sanotaan akateemisten vapauksien ja tieteen vapauden olevan turvattu Suomessa (s. 16). Näemme kuitenkin tämän liioitteluna, jos sanotaan näin, pitää myös aidosti olla näin. Tämä

tarkoittaa, että päätösten ja toimien tulee aktiivisesti tukea akateemista vapautta, eikä heikentää sitä. Pelkkä asioiden toteaminen ei vielä tee niistä totta.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Visio on kokonaisuutena hyvä. Pohdimme kuitenkin, onko visio tarpeeksi pitkäkatsainen tulevaisuuden suhteen, sillä se on hyvin tässä ajassa ja hetkessä kiinni oleva. Toivomme, että tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan vielä tällä, yli kymmenen vuoden, aikajänteellä, niin ettei lopullisessa visiossa yritettäisi tavoitella liikaa, vaan mieluummin realistisesti asioita, jotka voidaan saavuttaa vuoteen 2040 mennessä.

Samoin toivomme, että visiossa esitetyt lukuja ja prosentteja tarkastellaan vielä samalla tavalla. Ovatko esimerkiksi tavoitteet korkeakoulutettujen nuorten prosentista tai tohtorien määrän kasvattamisesta realistisia?

Peräänkuulutamme maksuttoman koulutuksen tärkeydestä ja vaadimme, että siitä pidetään kiinni myös tämän vision tavoitteissa ja toimenpiteissä.

Näemme hyvänä asiana korkeakoulutuksen rahoituksen monipuolistumisen ja yritysten osallistamisen tähän.

9. Muut kommentit

Olemme tyytyväisiä visiotyön prosessiin – opiskelijoiden näkökulmasta on erityisen kiitettävää, että SYL on ollut mukana prosessin alusta asti. Tärkeää on myös, että ylioppilaskunnat kutsuttiin mukaan lausuntokierrokselle.

Nirhamo Minea
Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta